

Komunitný plán sociálnych služieb obce Švedlár na roky 2023-2030

2023

Názov dokumentu: Komunitný plán sociálnych služieb obce Švedlár na roky 2023-2030

Územné vymedzenie: Obec Švedlár

Spracovateľ: Mgr. Pavol Stano

Dátum schválenia obecným zastupiteľstvom:

Verzia: 1.0

Dokument bol spracovaný v rámci realizácie projektu Podpora regionálneho rozvoja v najmenej rozvinutom okrese Gelnica (kód projektu v ITMS2014+: NFP314011APG4).

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Európska únia
Európsky sociálny fond

Obsah

1. Úvod	4
2. Východisková situácia.....	5
2.1. Legislatívne východiská	5
2.2. Sociálne služby – terminológia, metódy.....	6
3. Analytická časť.....	9
3.1. Základné informácie o obci	9
3.2. Demografická charakteristika obce	10
3.3. Občianska vybavenosť v obci.....	14
3.4. Odpočet plnenia KPSS obce Švedlár 2019-2023.....	15
3.5. Súčasný stav poskytovaných služieb	16
3.6. Potreby obyvateľov obce.....	17
3.7. SWOT analýza	18
4. Strategická časť	20
4.1. Cieľové skupiny.....	20
4.2. Ciele a priority rozvoja sociálnych služieb	21
5. Realizačná časť	24
5.1. Harmonogram realizácie komunitného plánu.....	24
5.2. Monitorovanie a vyhodnocovanie komunitného plánu.....	24
5.3. Spôsob aktualizácie komunitného plánu.....	24
6. Záver	26
Zdroje	27

1. Úvod

Sociálne služby predstavujú pomoc ľuďom v situácii, keď si ju nevedia zabezpečiť sami. Patria medzi ne napríklad domovy a zariadenia pre seniorov, opatrovateľské služby, centrá pre rodiny s deťmi, škôlky a jasle, ale aj terénne sociálne služby ako napríklad domáca opatrovateľská starostlivosť, prepravná služba či krízová pomoc.

V zmysle § 80 písm. a) a § 83 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej zákon č. 448/2008 Z. z.) obec vypracúva a schvaľuje komunitný plán sociálnych služieb vo svojom územnom obvode. Podľa § 82 a § 83 zákona č. 448/2008 Z. z. obec utvára podmienky na podporu komunitného rozvoja v oblasti poskytovania sociálnych služieb.

Zmyslom komunitného plánovania v obciach je najmä aktivizácia obyvateľstva a skvalitnenie poskytovania sociálnych služieb spoločným, koordinovaným postupom. Výsledkom komunitného plánovania by mali byť odpovede na otázky typu:

- Aké sociálne služby treba vytvoriť?
- Aké sociálne skupiny potrebujú zvýšenú starostlivosť?
- Aké má obec ľudské, materiálne a finančné zdroje na poskytovanie sociálnych služieb?

Pojmom komunitné sociálne služby označujeme vzájomne prepojené a koordinované sociálne služby, ktoré sú poskytované v prirodzenom prostredí priamo v komunite, reagujú na potreby členov komunity a nejavia znaky inštitucionálnej starostlivosti, umožňujú ľuďom žiť plnohodnotný sociálny život a zabezpečujú im prístup k celému spektru podpory pre nezávislý život v komunite bez ohľadu na ich zdravotné či sociálne znevýhodnenie. Sú poskytované terénnou formou v domácom prostredí človeka, ambulantnou formou, alebo pobytovou formou v zariadení sociálnych služieb s charakterom rodinného ubytovania priamo v bytoch alebo rodinných domoch v prirodzenom prostredí komunity.

Cieľom komunitného plánovania je najmä posilňovanie sociálnej súdržnosti všetkých obyvateľov obce a predchádzanie sociálnemu vylúčeniu a sociálnej izolácii jednotlivcov a skupín. Komunitný plán obce sa vypracúva v súlade s národnými prioritami rozvoja sociálnych služieb s ohľadom na miestne špecifiká a potreby. Stratégia rozvoja sociálnych služieb obce v predpokladanom komunitnom pláne zahŕňa v sebe aktualizáciu kompetencií podľa novej legislatívy v oblasti sociálnych služieb, ktorá značne rozširuje pôsobnosť obce a prioritne podporuje rozvoj:

- zvyšovania kvality poskytovaných sociálnych služieb;
- komunitných a terénnych služieb;
- sociálneho poradenstva, prevencie a krízovej intervencie;
- odborného a osobnostného rastu zamestnancov v sociálnych službách.

Ciele komunitného plánovania sociálnych služieb:

- posilňovať sociálnu súdržnosť všetkých obyvateľov obce;
- predísť sociálnemu vylúčeniu a sociálnej izolácii ohrozených jednotlivcov a skupín;
- opäť vtiahnuť do života komunity tých, ktorí stoja na jej okraji.

Vypracovaný komunitný plán je v súlade s platnou legislatívou najmä zákonom 448/2008 Z. z. o sociálnych službách v platnom znení.

2. VÝCHODISKOVÁ SITUÁCIA

Komunitné plánovanie je proces, ktorým sa zisťuje dopyt a ponuka sociálnych služieb. Samospráva tiež zvažuje finančné, technické a personálne kapacity v tejto oblasti a identifikuje potrebné služby pre svojich občanov, ako aj hľadá riešenia na zvyšovanie ich efektívnosti, adresnosti a účinnosti. V závere procesu vyhodnocuje mieru naplnenia stanovených cieľov, čím sa vracia opäť k analýze potrieb občanov a ponuky na naplnenie týchto potrieb. Komunitné plánovanie teda treba považovať za neustály cyklický proces, ktorý má prispievať k zvyšovaniu kvality života obyvateľov danej komunity, či obce.

Výsledkom komunitného plánovania v oblasti sociálnych služieb má byť Komunitný plán sociálnych služieb obce, ktorý reflektuje jednotlivých skupín obyvateľov obce a je v súlade s miestnymi špecifikami, platnou legislatívou ako aj Národnými prioritami rozvoja sociálnych služieb na roky 2021-2030.

Zásady pri spracovávaní komunitného plánu:

- potreby, priority a smery rozvoja sociálnych služieb musia byť stanovené ľuďmi, ktorí žijú v obci a ktorých sa služby týkajú;
- všetky činnosti na miestnej úrovni behom prípravy a pri uskutočňovaní plánu musia byť previazané;
- skvalitňovanie sociálnych služieb musí byť považované za žiaduce a musí byť dôležitou súčasťou miestnej politiky;
- priority a smery rozvoja sociálnych služieb vychádzajú z presvedčenia o jedinečnosti, hodnote, vrodenej dôstojnosti a práve na sebaurčenie každého užívateľa sociálnych služieb.

Zmyslom komunitného plánovania je taktiež aktivizácia obyvateľstva a skvalitnenie poskytovania sociálnych služieb spoločným koordinovaným postupom, posilňovanie sociálnej súdržnosti všetkých obyvateľov obce a predchádzanie sociálnemu vylúčeniu a sociálnej izolácii jednotlivcov a skupín. Hlavným zámerom realizácie komunitného plánu sociálnych služieb je spokojnosť občanov s poskytovanými službami obci, zvýšenie kvality života, aktívny záujem ľudí o udržateľnosť a rozvoj komunity obce.

Východiskom pri tvorbe KPSS obce Švedlár sú:

- Komunitný plán sociálnych služieb obce Švedlár 2019 – 2023,
- PHRSR obce Švedlár na roky 2023-2030,
- Územný plán obce Švedlár,
- identifikované potreby občanov obce,
- Koncepcia rozvoja sociálnych služieb Košického samosprávneho kraja,
- Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021-2030,
- relevantná legislatíva.

2.1. Legislatívne východiská

Základný rámec metodiky tvorby komunitného plánu sociálnych služieb je definovaný Zákonom o sociálnych službách (Zákon NR SR č. 448/2008 Z. z.). V zmysle zákona má KPSS obsahovať najmä:

- analýzu poskytovaných sociálnych služieb v obci,
- analýzu požiadaviek prijímateľov sociálnych služieb a obyvateľov obce,
- analýzu demografických dát a sociálnej situácie,

- stanovenie cieľov a priorít rozvoja sociálnych služieb,
- časový plán realizácie,
- spôsob vyhodnocovania a
- metodiku jeho aktualizácie.

Problematika poskytovania sociálnych služieb je zarámcovaná viacerými zákonmi. Medzi zákony, ktoré majú najvýznamnejší vplyv na poskytovanie sociálnych služieb občanom patria najmä:

- zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách,
- zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení,
- zákon č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky,
- zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine,
- zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálno-právnej ochrane detí a sociálnej kuratele,
- zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa,
- zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi.

2.2. Sociálne služby – terminológia, metódy

Nepriaznivá sociálna situácia je ohrozenie fyzickej osoby sociálnym vylúčením alebo obmedzenie jej schopnosti sa spoločensky začleniť a samostatne riešiť svoje problémy:

- z dôvodu, že nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb pre svoje životné návyky alebo pre spôsob života, závislosť od návykových látok alebo návykových škodlivých činností, pre ohrozenie jej vývoja z dôvodu jej zdravotného postihnutia, ak ide o dieťa do 7 rokov veku;
- pre ťažké zdravotné postihnutie alebo nepriaznivý zdravotný stav;
- z dôvodu, že dovŕšila vek potrebný na nárok na starobný dôchodok;
- pre výkon opatrovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím;
- pre ohrozenie správaním iných fyzických osôb alebo, ak sa stala obeťou správania iných fyzických osôb;
- pre zotrvávanie v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby;
- z dôvodu straty bývania alebo ohrozenia stratou bývania.

Prehľad jednotlivých druhov sociálnych služieb (tučným písmom sú služby v kompetencii obce):

- sociálne poradenstvo
- sociálne služby krízovej intervencie
 - terénne sociálne služby krízovej intervencie,
 - **nízkoprahové denné centrá,**
 - integračné centrá,
 - komunitné centrá,
 - **nocľahárne,**
 - útulky,
 - domovy na polceste,
 - nízkoprahové sociálne služby pre deti a rodinu,
 - zariadenia núdzového bývania,
- sociálne služby na podporu rodiny s deťmi
 - pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa,
 - zariadenia dočasnej starostlivosti o deti,

- služba včasnej intervencie,
- sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku
 - zariadenia podporovaného bývania,
 - **zariadenia pre seniorov,**
 - **zariadenia opatrovateľskej služby,**
 - rehabilitačné strediská,
 - domovy sociálnych služieb,
 - špecializované zariadenia,
 - **denne stacionáre,**
 - **opatrovateľská služba,**
 - **prepravná služba,**
 - sprievodcovská a predčítateľská služba,
 - sprostredkovanie tlmočnickej služby a osobnej asistencie,
 - požičiavanie pomôcok,
- sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií a krízová pomoc
 - monitorovanie a signalizácia potreby pomoci,
 - krízová pomoc prostredníctvom telekomunikačných technológií,
- podporné služby
 - **odľahčovacia služba,**
 - pomoc pri výkone opatrovníckych práv,
 - denné centrum,
 - podpora samostatného bývania,
 - jedáleň, práčovňa, stredisko osobnej hygieny.

Formy poskytovania sociálnych služieb:

- terénna,
- ambulantná,
- pobytová,
- kombinovaná.

Kompetencie obcí v sociálnej oblasti sú rozsiahle a dotýkajú sa všetkých oblastí sociálneho zabezpečenia. Obec má nezastupiteľné miesto pri zabezpečovaní úloh spojených s riešením hmotnej aj sociálnej núdze občanov, sociálnej pomoci, sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately a najmä v oblasti sociálnych služieb.

Okrem vybraných druhov sociálnych služieb menovaných vyššie patrí podľa § 80 zákona č. 448/2008 Z. z. do pôsobnosti obce aj napríklad:

- vypracúva, schvaľuje Komunitný plán sociálnych služieb,
- utvára podmienky na podporu komunitného rozvoja,
- je správnym orgánom v konaniach o:
 - odkázanosti na sociálnu službu
 - v zariadení pre seniorov
 - v zariadení opatrovateľskej služby
 - v dennom stacionári
 - v odkázanosti na opatrovateľskú službu
 - zániku odkázanosti na sociálnu službu uvedenú v prvom bode,
 - odkázanosti na sociálnu službu v prvom bode po zmene stupňa odkázanosti,

- povinnosti zaopatrených plnoletých detí alebo rodičov platiť úhradu za sociálnu službu alebo jej časť podľa § 73 ods. 13,
- vyhotovuje posudok o odkázanosti na sociálnu službu podľa § 51,
- môže zriaďovať, zakladať a kontrolovať aj iné zariadenia podľa tohto zákona,
- vedie evidenciu posudkov o odkázanosti na sociálnu službu, rozhodnutiach o odkázanosti, prijímateľoch sociálnych služieb,
- vyhľadáva fyzické osoby, ktorým treba poskytnúť sociálnu službu,
- uhrádza poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti zdravotné výkony na účely posúdenia odkázanosti na sociálnu službu,
- prispieva na prevádzku zariadení sociálnych služieb v kompetencií obci (napr. zariadenia pre seniorov).

3. ANALYTICKÁ ČASŤ

3.1. Základné informácie o obci

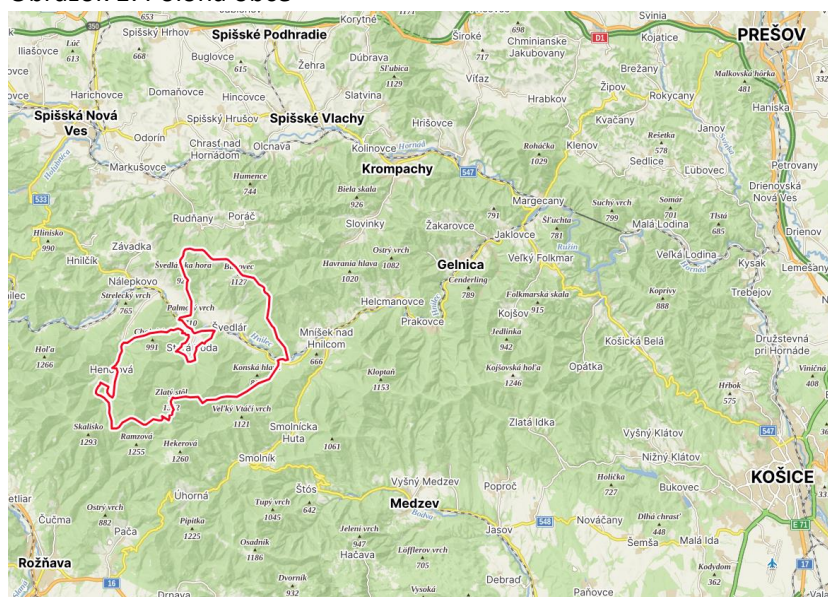
Švedlár patrí medzi najstaršie obce v regióne a najstaršia písomná zmienka o území obce Švedlár je z roku 1243. Bol založený nemeckými baníkmi. Títo založili v blízkosti potokov tri osady. Vyšný Švedlár - rozprestieral sa až do Medenej doliny (Kopagrund), Stredný Švedlár - dnešný Trarum, baňa nad Mlynským vrchom a Talaby a Nižný Švedlár - dnešné Hrable, Papierňa v blízkosti bane v Štofovej doline a údolie Bystrého potoka.

Kataster sa rozprestiera v severozápadnej časti okresu Gelnica v Košickom kraji. Obec (zastavané územie) sa rozprestiera na nive a terasovitej plošine Hnilca v nadmorskej výške cca 460-500 m n. m.

Obec leží na jednokofajnej neelektrifikovanej železničnej trati 110A Margecany – Červená Skala. Železničná stanica je situovaná excentricky na východnom okraji obce vzdialená od centra obce cca 1,4 km. V okrajovej časti obce Hrable (vzdialenej od východnej časti hlavného zastaveného územia obce približne 3 km) sa nachádza železničná zastávka Švedlár zastávka. V pracovné dni je železničná trať obsluhovaná 16 spojmi v každom smere (osobné vlaky Os a zrýchlené vlaky Zr). Vhodné by bolo zvážiť presun železničnej stanice bližšie k centru obce, pre zlepšenie dostupnosti dopravy miestnymi obyvateľmi. Základom komunikačného systému obce Švedlár je prieťah cesty II/546 (hlavná cestná os Hnileckej doliny), cesta III/3274 (prepájajúca žel. stanicu Švedlár na cestu II/546) a sieť miestnych ciest. Sieť miestnych obslužných ciest je slabo nevybudovaná, v atypickom usporiadaní v rôznych šírkach od 2,5 – 4,0 m bez systematického odvodnenia. Povrchová úprava miestnych obslužných komunikácií je čiastočne živičná, ale nekvalitná. Vo Švedlári sa nachádzajú štyri zastávky verejnej autobusovej dopravy – Švedlár, námestie; Švedlár, žel. stanica; Švedlár, PD a Švedlár, Hrable. Autobusové spojenie zabezpečuje spoločnosť EUROBUS a.s., Spišská Nová Ves.

Okrem sídla okresu – mesta Gelnica – sa v prijateľnej dopravnej dostupnosti nachádza aj ďalšie centrum osídlenia s ekonomickými aktivitami a sociálnou infraštruktúrou – Spišská Nová Ves. Krajské mesto Košice je v pomerne slabo dopravne dostupné. Švedlár je súčasťou osídlenia Hnileckej doliny s prirodzenými funkčnými a dopravnými väzbami na okresné mesto Gelnica, ale aj na Spišskú Novú Ves a sídlo kraja Košice.

Obrázok 1: Poloha obce

Zdroj: Mapy.cz

3.2. Demografická charakteristika obce

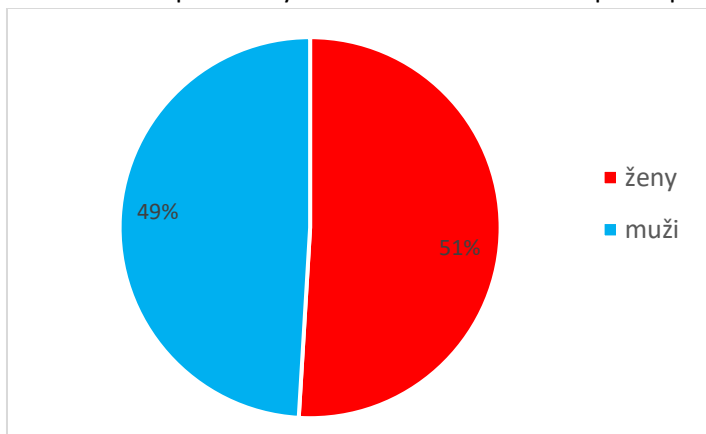
Od roku 1970 do roku 1991 bol počet obyvateľov obce relatívne stabilizovaný na úrovni cca 1680 obyvateľov. Výraznejšie začal stúpať až začiatkom 90-tých rokov 20. storočia. Vrchol v počte obyvateľov dosiahla obec v r. 2020 na úrovni 2192 obyvateľov. Následne však nastal mierny pokles počtu obyvateľov, ktoré pokračuje až do súčasnosti (Graf 1). V roku 2022 malo trvalý pobyt v obci Švedlár prihlásených 2087 obyvateľov, z toho 51 % tvorili ženy a 49 % muži (Graf 2).

Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov obce Švedlár v r. 2010 – 2022.

Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2023

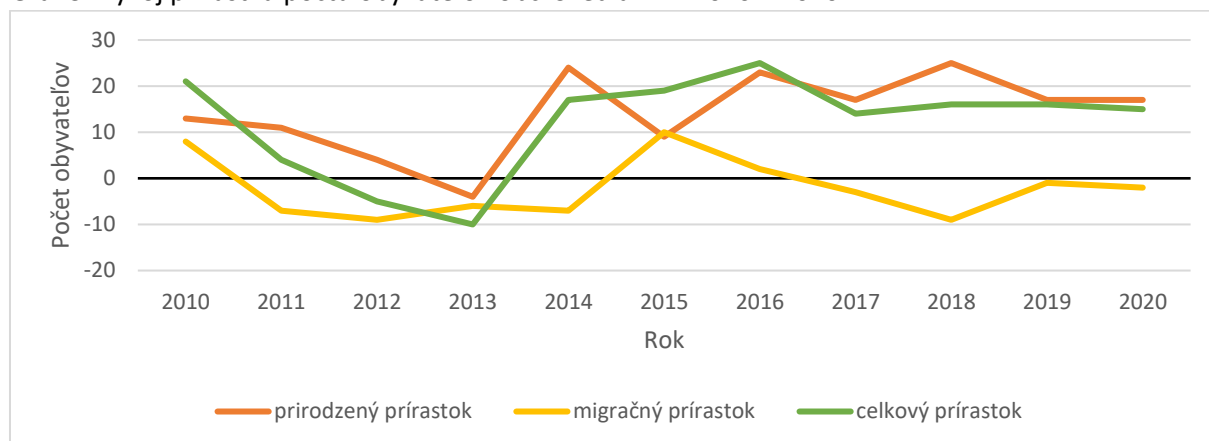
Graf 2: Podiel počtu obyvateľov Švedlár v r. 2020 podľa pohlavia

Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2023

Ako je vidno na Grafe 3, na celkový prírastok obyvateľ Švedlára v jednotlivých rokoch mal výrazne vyšší vplyv prirodzený prírastok, ktorý dosahuje pomerne vysoké čísla. Naopak trendom obce je prevaha počtu vystáňovaných pred prisťahovanými obyvateľmi.

Graf 3: Vývoj prírastku počtu obyvateľov obci Švedlár v r. 2010 – 2020

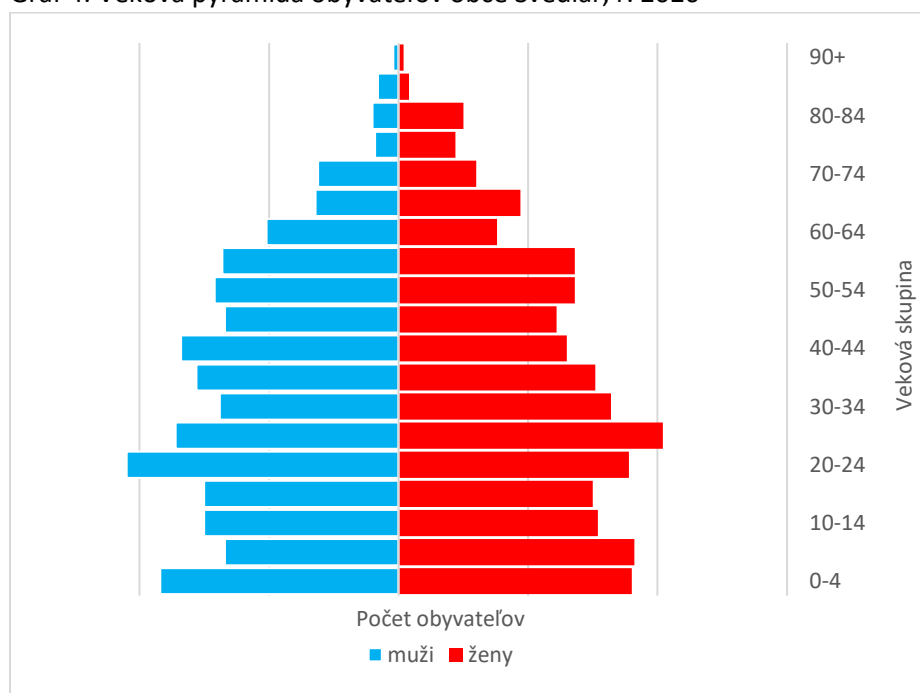

Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2023

Z pohľadu potreby zabezpečenia sociálnych služieb je okrem trendu vývoja počtu obyvateľov dôležité rozdelenie počtu obyvateľov na jednotlivé vekové skupiny. Medzi najohrozenejšie skupiny obyvateľov, ktoré bývajú odkázané na sociálne služby, patria najmä seniori, neúplné rodiny, nezaopatrené deti a zdravotne znevýhodnení obyvatelia.

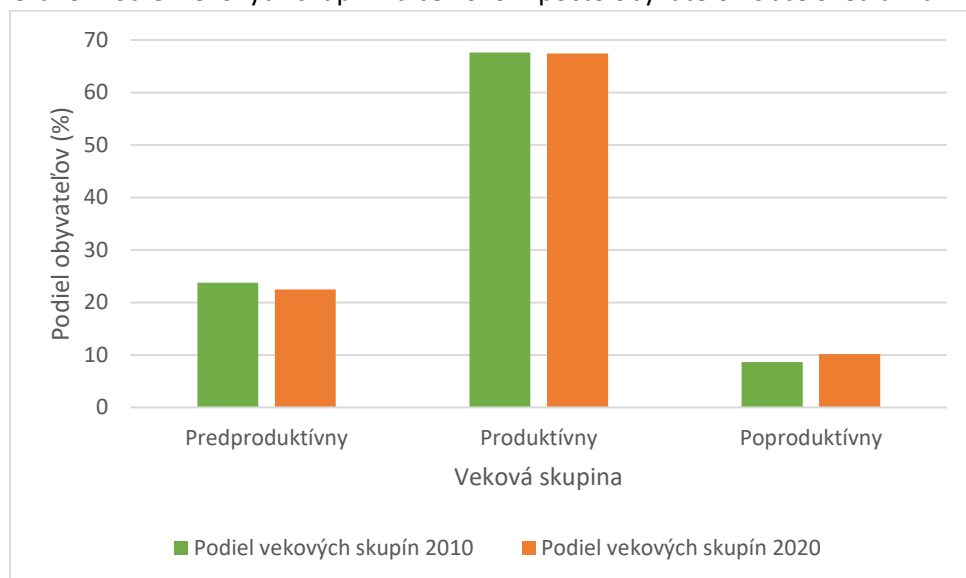
Seniori (65+) v súčasnosti tvoria len 10 % obyvateľov (viď Graf 5), čo je výrazne pod priemer celého Slovenska (17 %). Ich podiel na obyvateľoch obce však postupne mierne stúpa (v r. 2010 cca 8,7 %), pričom sa predpokladá ďalší postupný nárast podielu tejto vekovej skupiny. Za posledných 10 rokov je najstabilnejšia skupina produktívneho obyvateľstva (15-64 r.), pri ktorej je pokles za 10 rokov len cca 0,2 percentuálneho bodu na úroveň 67,4 %. Výrazný podiel na obyvateľstve majú predproduktívni obyvatelia (0-14 rokov), ktorí tvoria až 22,5 % obyvateľov. Ide o výrazne vyššie hodnoty ako priemer Slovenska (15,9 %), no porovnateľné s priemerom na úrovni okresu Gelnica (21,2 %), čo je spôsobené vysokou mierou pôrodnosti najmä rómskej časti obyvateľstva. Predpokladom je postupný a mierny pokles podielu predproduktívnej časti obyvateľov.

Graf 4: Veková pyramída obyvateľov obce Švedlár, r. 2020

Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2023

Graf 5: Podiel vekových skupín na celkovom počte obyvateľov obce Švedlár za r. 2010 a 2020

Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2023

Na trend postupného starnutia obyvateľstva sa v obci prejavuje veľmi mierne. Index starnutia obyvateľov (Graf 6), ktorý vyjadruje počet obyvateľov vo veku 65+ rokov pripadajúcich na 100 osôb vo veku 0-14 rokov. Na pomery Slovenska je populácia veľmi mladá s hodnotou indexu starnutia na úrovni iba 45 % (priemer za SR v r. 2020 bol 107 %), avšak postupne sa mierne zvyšuje. Postupné starnutie obyvateľstva sa prejavuje aj v postupnom náraste priemerného veku obyvateľov obce, ktorý kontinuálne rástol a za ostatných desať rokov stúpol o 1,7 roka, na 34,6 rokov v r. 2020 (Graf 7).

Graf 6: Index starnutia obyvateľov Švedlár v r. 2010 – 2020

Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2023

Graf 7: Vývoj priemerného veku obyvateľov obce Švedlár v r. 2010 – 2020

Zdroj dát: Štatistický úrad SR, r. 2023

Pri analýze obyvateľstva obce treba pozornosť venovať aj vybraným skupinám, ktoré môžu patriť medzi najohrozenejšie či už z ohľadu zdravotného stavu, sociálneho postavenia či izolácie ako aj chudoby a ekonomickej deprivácie.

V r. 2021 žilo v obci 311 obyvateľov s ťažkým zdravotným postihnutím (z toho 153 žien a 158 mužov), čo predstavuje takmer 15 % populácie obce. Z toho 36 % boli ľudia vo veku 65+. Vo Švedlári taktiež žilo 119 rodín s malými deťmi, ktoré nezískali nárok na materskú. Dostávajú podporu od štátu vo forme rodičovského príspevku, ktorý je však výrazne nižší a nedokáže adekvátne nahradiť chýbajúci príjem domácnosti zo zamestnania. Okrem ľudí odkázaných na pomoc sociálnych služieb na základe ich veku (a zdravotného stavu), či životnej etapy (napr. mladé rodiny), môžu byť osoby odkázané na sociálnu pomoc aj na základe ekonomických faktorov. Obec Švedlár sa nachádza v okrese Gelnica patriaci k najmenej rozvinutým okresom Slovenska s mierou evidovanej nezamestnanosti 11,19 % (k 12/2021). Obec Švedlár vykazuje pomerne vysokú mieru nezamestnanosti, až na úrovni 13,80 % ku koncu roka 2021 (priemer Slovenska v tom období bol len 6,76 %).

Tabuľka 1: Štruktúra nezamestnaných obyvateľov obce k 12/2021

Ženy	Muži	ŽZP	Mladiství	Absolventi	Dĺžka evidencie nezamestnanosti			Slobodní	Ženatí/ Vydaní	Rozvedení/ ovdovení
					0-6 mesiacov	6-12 mesiacov	12 a viac mesiacov			
111	93	10	3	5	53	41	110	72	120	12

Zdroj dát: ÚPSVaR SR, r. 2022

Tabuľka 2: Počet poberateľov peňažných príspevkov (PP) na kompenzáciu ŽZP

PP na opatrovanie	PP na prepravu	PP na osobnú asistenciu	PP na diétu	PP na hygienu a opotrebovanie	PP na auto
70	0	6	27	103	114

Zdroj dát: ÚPSVaR SR, r. 2022

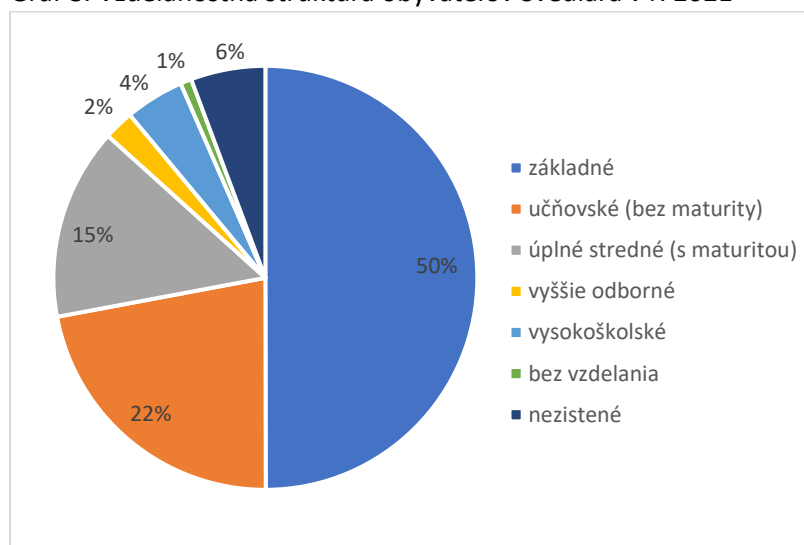
Obyvateľstvo Švedlára je z **národnostného hľadiska** pomerne homogénne. Približne 83,3 % obyvateľov sa v r. 2021 prihlásilo k slovenskej národnosti, 8,76 % k rómskej, 0,71 % k nemeckej a 7,2 % k iným národnostiam. Podľa Atlasu rómskych komunít (2019) tvorí obyvateľom rómskeho etnika 61-70 % obyvateľov obce, pričom väčšia časť z nich (cca 1200-1300 obyvateľov), žije v osídlení

na okraji obce. Nejedná sa však o osadu s nekvalitnými obydliami, ale o časť obce s murovanými rodinnými domami, ktoré sú napojené na elektrickú sieť. Približne 65 % domov je napojených na verejný vodovod a 35 % má vlastnú studňu. 30 % domov nemá vhodne riešené nakladanie s odpadovými vodami (nemá vlastnú žumpu, či domácu ČOV). Takmer všetky domácnosti sú vykurované lokálnym zdrojom na tuhé palivo. Každá domácnosť má vlastnú nádobu na zber zmesového komunálneho odpadu, ktorý je pravidelne vyvážaný.

Mierne heterogénnejšia je štruktúra obyvateľstva z pohľadu **náboženského vyznania**. V r. 2021 sa najviac (73,5 %) obyvateľov prihlásilo k rímskokatolíckej cirkvi. V obci sa nachádza rímskokatolícky kostol sv. Margity Antiochijskej, ktorý svedčí o prevládajúcom vierovyznaní obyvateľstva. Následne sa, 7,7 % prihlásilo k evanjelickej cirkvi augsburského vyznania (v obci sa nachádza aj evanjelický kostol z 18. storočia zapísaný v registri nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok), 2,4 % ku gréckokatolíckej cirkvi a 8,7 % k iným cirkvám a 7,6 % obyvateľstva uviedlo, že sú bez náboženského vyznania.

Podľa stupňa dosiahnutia **vzdelanostnej úrovne** obyvateľov (vo veku viac ako 15 rokov) v obci Švedlár (Graf 8) prevládalo v roku 2021 obyvateľstvo s iba základným vzdelaním (50 %), čo predstavuje pomerne nízku mieru vzdelanosti miestneho obyvateľstva. Stredné učňovské vzdelanie bez maturity dosiahlo 22 % obyvateľov, 15 % úplné stredné s maturitou. Len 2 % dosiahli vyššie odborné vzdelanie a 4 % obyvateľom má ukončené aj vysokoškolské vzdelanie. Zároveň 1 % obyvateľov vo veku nad 15 rokov nedokončilo ani základnú školu. Pre budúci rozvoj obce bude nevyhnutné výrazne zvýšiť mieru vzdelanosti obyvateľstva so zameraním najmä na deti a mládež, či do vzdelávania a rekvalifikáciu aj strednej generácie.

Graf 8: Vzdelanostná štruktúra obyvateľov Švedlára v r. 2021

Zdroj: SODB 2021, ŠÚ SR, r. 2023

3.3. Občianska vybavenosť v obci

Pre rozvoj obce a komunitného života v nej je potrebná aj kvalitná občianska vybavenosť, pre napĺňanie potrieb občanov obce.

Administratívne služby sú v obci zabezpečené obecným úradom a pobočnou Slovenskej pošty.

V obci sa nachádza **lekáreň i všeobecná ambulancia pre dospelých**, ktorá ordinuje v obci 3 dni v týždni. V obci sa nachádza aj stomatologická ambulancia. Spádová **všeobecná ambulancia pre deti**

a dorast sa nachádza v Mníšku nad Hnilcom. Najbližšia ambulancia rýchlej zdravotnej pomoci sa nachádza v Nálepke. V dostupnej vzdialenosti je Nemocnica s poliklinikou Spišskej Novej Vsi a Všeobecná nemocnica Pro Vitae v Gelnici.

V obci sa nachádzajú **dve materské školy**. Obe materské školy sú dvojtriedne s kapacitou každá cca 30 detí. Jedná materská škola sa nachádza v časti obce, kde sa nachádza rómska osada. V centrálnej časti obce sa nachádza **Základná škola Švedlár**, ktorá poskytuje komplexné základné vzdelanie od 1. do 9. ročníka. Škola bola postavená pred 55 rokmi. Tvorí ju 5 pavilónov prepojených pergolami. Jeden slúži ako telocvičňa a jeden ako hospodárska budova, kde sa nachádzajú kancelárie, školská kuchyňa s jedálňou, učebňa informatiky a kotolňa na drevnú štiepku. Škola nemá kabinety, šatňové priestory, samostatný školský klub detí. Vonkajšie športovisko tvorí iba zatravnená plocha. V školskom roku 2021/2022 navštevovalo školu 273 žiakov. Problémom však je prístup časti žiakov a ich rodín ku vzdelaniu. Z 273 žiakov v školskom roku 2021/2022 neprospeklo 38 žiakov (takmer 14 %) a počet neospravedlnených hodín predstavoval v priemere 28 hodín na žiaka.

V obci chýba funkčná **športová infraštruktúra**. Okrem telocvične v rámci základnej školy, bol v r. 2016 znovu obnovený **futbalový klub** pod názvom Športový klub Lesy Švedlár, ktorý obnovil aj zanedbané futbalové ihrisko na juhu zastavenej časti obce. Oficiálne bola súťaž registrovaná len kategória starších žiakov (U15). Posledný súťažný zápas sa však hral vo Švedlári v lete 2019. Od vtedy nie je klub súťažne aktívny. V obci chýbajú ďalšie možnosti športového a voľnočasového vyžitia pre obyvateľov, najmä deti a mládež.

V obci sa nachádzajú dva spolky v oblasti rozvoja kultúry. Jedným je Karpatskonemecký spolok (Miestna skupina Karpatskonemeckého spolku vo Švedlári), ktorého súvisia predovšetkým s udrzaním kultúrneho dedičstva našich predkov, ako aj prehlbovaním a rozvíjaním nemeckého jazyka v nemeckej menšine na Slovensku a v regióne Spiš. Druhým je Dychová hudba Švedlárčanka, ktorá bola založená v r. 1984.

V centre obce sú situované dva **kostoly**. Katolícky kostol sv. Margity Antiochijskej stojí v strede obce a je dominantou námestia. Evanjelický kostol patrí evanjelickej cirkvi augsburského vyznania vo Švedlári a je taktiež jednou z významných dominánt obce.

Maloobchod a služby sú v obci pomerne slabo zastúpené. V obci sa aktuálne nachádzajú štyri predajne potravín, predajňa rozličného tovaru s drogistickým tovarom.

V obci funguje **dobrovoľný hasičský zbor**, ktorý funguje od r. 1881 a aktuálne má 45 členov.

3.4. Odpočet plnenia KPSS obce Švedlár 2019-2023

Komunitný plán sociálnych služieb obce Švedlár na roky 2013-2023 mal stanovených 12 priorít rozvoja:

1. Opatrovateľská služba;
2. Sociálna služba v zariadení;
3. Stravovanie starších a odkázaných detí, vrátane detí;
4. Integrácia detí vo výchovno-vzdelávacom procese;
5. Spoločensky neprispôsobivé osoby;
6. Nezamestnaní;
7. Vybudovanie bezbariérovosti v obci;
8. Legislatíva, registrácia nových sociálnych služieb;
9. Bytová výstavba a podpora obnovy bytového fondu;

10. Vybudovanie cyklotrasy;
11. Vytvorenie sociálneho zariadenia a poskytovanie sociálnej služby pre potreby obce;
12. Sociálne služby krízovej intervencie.

S odstupom niekoľkých rokov je možné skonštatovať, že ciele predchádzajúceho KPSS boli len minimálne naplnené z dôvodu nútenej správy obce a vyplývajúcich finančných obmedzení. Medzi najvýznamnejšie pozitívne zmeny je poskytovanie terénnej opatrovateľskej služby (na ½ úväzok), ktorou sa zabezpečuje starostlivosť o jednu odkázanú osobu v obci.

3.5. Súčasný stav poskytovaných služieb

V obci je poskytovaná len terénna opatrovateľská služby v domácom prostredí klientov. Terénnu opatrovateľskú službu poskytuje priamo obec Švedlár. V rámci tejto služby zamestnáva jednu opatrovateľku na polovičný úväzok, ktorá poskytuje opatrovateľské služby pre 1 odkázanú osobu v obci v rozsahu 4 hodiny denne.

Na území obce pôsobí taktiež organizácia Zdravé regióny (príspevková organizácia Ministerstva zdravotníctva SR), ktorej aktivity sa zameriavajú najmä na zvýšenia dostupnosti služieb zdravotnej starostlivosti a informovanosti obyvateľov MRK v oblasti zdravotnej starostlivosti a prevencie, výšenia miery povedomia v oblasti zdravotnej starostlivosti obyvateľov MRK a znižovanie rizikového životného štýlu. Ide o terénnu sociálno-zdravotnú službu zameranú primárne na znevýhodnených obyvateľov z prostredia MRK.

Obyvatelia obce odkázaní na niektorú zo sociálnych služieb môžu osloviť so žiadosťou o zabezpečenie sociálnej služby niektorého z poskytovateľov sociálnych služieb, ktorí pôsobia v okolí. Prehľad verejných i neverejných poskytovateľov pôsobiach v okrese Gelnica tvorí tabuľku č. 3.

Tabuľka 3: Prehľad poskytovateľov sociálnych služieb v okrese Gelnica k 08/2023

Názov poskytovateľa	Druh služby	Miesto pôsobenia
Deduško n.o.	Denný stacionár	Margecany Kluknava
Deti slnka	Špecializované sociálne poradenstvo – ambulantné	Gelnica Krompachy
Diecézna charita Rožňava	Denný stacionár Jedáleň – terénna a ambulantná	Gelnica
Domov Nálepko, n.o.	Zariadenie pre seniorov – pobytové (ročné) Špecializované zariadenie – pobytové (ročné)	Nálepko
IDEA - Domov sociálnych služieb	Domov sociálnych služieb – pobytový	Nálepko
INTROL s.r.o.	Opatrovateľská služba – terénna	Gelnica
Mesto Gelnica	Opatrovateľská služba – terénna	Gelnica
OÁZA, n.o.	Opatrovateľská služba – terénna	Kluknava
Obec Helcmanovce	Opatrovateľská služba – terénna	Helcmanovce
Obec Margecany	Opatrovateľská služba – terénna	Margecany
Obec Mníšek nad Hnilcom	Opatrovateľská služba – terénna Jedáleň - ambulantná	Mníšek nad Hnilcom
Obec Nálepko	Opatrovateľská služba – terénna	Nálepko
Obec Pravcovce	Komunitné centrum – ambulantné a terénne Zariadenie opatrovateľskej služby –	Pravcovce

	pobytové (ročné)	
Obecný úrad Švedlár	Opatrovateľská služba – terénna	Švedlár
PRO VITAE n. o.	Zariadenie opatrovateľskej služby – pobytové (ročné) Zariadenie pre seniorov – pobytové (ročné)	Gelnica

Zdroj dát: Register poskytovateľov sociálnych služieb KSK

(<https://sos.mpsvr.gov.sk/pm/poskytovatel-sos>)

V okrese Gelnica taktiež pôsobí spoločnosť ADOS – SRDCE s.r.o poskytujúca domáce ošetrovateľské služby, ktoré však nespádajú medzi sociálne služby v zmysle platnej legislatívy.

3.6. Potreby obyvateľov obce

Potreby občanov a hodnotenie predchádzajúceho obdobia boli zisťované dotazníkovým prieskumom v priebehu januára a februára 2023. Prieskum sa realizoval online ako aj fyzickými dotazníkovými hárkami. Do prieskumu sa zapojilo 106 občanov, čo predstavuje približne 5 % obyvateľov obce.

Do dotazníka sa zapojili najmä občania v produktívnom veku. 36 % respondentov tvorili občania vo veku 25-39 rokov a 34 % respondenti vo veku 40-59 rokov. Mladí vo veku 18-24 rokov tvorili vyše 14 %, mladí do 18 rokov 6,5 % a seniori predstavovali vyše 9 % respondentov.

Rôznorodo boli zastúpení respondenti z rôznych socio-ekonomických podskupín, čo zvyšuje výpovednú hodnotu výsledkov prieskumu. 34 % respondentov predstavujú pracujúci, 32 % nezamestnaní, 13 % žiaci a študenti, 12 % invalidní dôchodcovia, 6 % rodičia na materskej/rodičovskej dovolenke a 4 % starobný dôchodcovia.

Z oslovených respondentov až vyše 60 % v súčasnosti nevyužíva žiadnu sociálnu službu (ani ich blízky rodinný príslušník), 32 % využíva pomoc terénneho sociálneho pracovníka, 2 % opatrovateľskú službu.

Pri otázke o spokojnosti so stavom a kvalitou vybraných služieb a verejného priestoru v obci viac ako polovica respondentov uviedla, že sú **spokojní** najmä s funkčnosťou verejného osvetlenia (58 % respondentov), stavom a dostupnosťou parkovacích miest (55 %), dostupnosťou a funkčnosťou verejného vodovodu (54 %) a kvalitou materskej a základnej školy (52 %). Celkovo respondenti pri väčšine dopytovaných bodoch vyjadrili vo väčšej miere nespokojnosť. **Nespokojní** boli respondenti najmä so stavom chodníkov (80 %) a ciest (70 %), dostupnosťou a funkčnosťou kanalizácie (69 %), čistotou na uliciach (62 %), či úrovňou bezpečnosti a kriminality (58 %). Z pohľadu rozvoja komunity a sociálnych služieb sú významné najmä tieto zistenia: úroveň bezpečnosti a kriminality vníma negatívne až 58 % opýtaných a negatívne hodnotenie prevažuje aj pri dostupnosti nájomného bývania (48 %).

Respondenti taktiež v otvorenej otázke (bez definovaných možností na odpoveď) identifikovali najvýznamnejšie **potreby obce**. Najviac respondentov napísalo, že v oblasti komunitného plánovania sociálnych služieb im v obci chýbajú chodníky (14 %), ambulancia detského lekára (10 %), detské ihrisko (8 %), park so zeleňou (6 %). Ako problémy v obci identifikovali respondenti aj nízku mieru bezpečnosti, veľký počet túlavých psov, nízku mieru čistoty, málo možností na športovanie.

Respondenti boli taktiež dopytovaní na **určenie stupňa prioritizácie** (najdôležitejšie, dôležité, nepotrebné, resp. neviem zhodnotiť) pre vybraných 15 rozvojových zámerov. Medzi rozvojové zámery tematicky relevantné pre komunitný plán označené ako **najdôležitejšie** zaradili respondenti najmä **čistotu obce a odstraňovanie nelegálnych skládok** (82 %), zvýšiť bezpečnosť v obci (66 %),

obnova a rozširovanie detských ihrísk (65 %), obnova a rozširovanie športovísk (57 %) a rozšírenie zdravotnej starostlivosti (56 %). Medzi dôležité rozvojové témy patrili aj modernizácia školy a škôlky, rozvoj nájomného bývania, rozšírenie verejného osvetlenia, či rozšírenie sociálnych služieb. Medzi aktivitami, ktoré boli najčastejšie označované ako **nepotrebné** patrili zariadenia materského/komunitného centra (20 %), zriadenie detských jasí (18 %), či rozšírenie sociálnych služieb (14 %).

Z dôvodu snahy o adresnosť a efektívnosť pri poskytovaní sociálnych služieb boli respondenti dopytovaní taktiež na typ služby, ktorí by pravdepodobne využili (priamo oni, alebo ich rodinní príslušníci) v strednodobom horizonte 5-8 rokov, pokiaľ by bola v obci dostupná. Najväčší záujem prejavili o terénnu opatrovateľskú službu (33 %), dovoz obedov pre seniorov (30 %), pomoc s prácami v domácnosti (30 %), sociálne poradenstvo a centrum voľného času (po 29 %), zvýhodnené ceny obedov pre seniorov (24 %), detské jasle (14 %), klub dôchodcov a materské/rodičovské centrum (po 12 %). 17 % respondentov uviedlo, že neplánujú využiť žiadnu sociálnu službu, aj keby bola dostupná.

3.7. SWOT analýza

Tabuľka 4: SWOT analýza rozvoja sociálnych služieb v obci Švedlár

Silné stránky	Slabé stránky
• Relatívne početná skupina predproduktívneho obyvateľstva • Fungovanie materskej školy a základnej školy (1.-9. ročník) v obci • Poskytovanie terénnej opatrovateľskej služby • Fungujúca ambulancia pre dospelých a stomatológia • Existencia a činnosť karpatskonemeckého spolku v obci	• Nútená správa obce limitujúca investície do rozvoja • Absencia pediatrickej ambulancie • Nízka disciplinovanosť a záujem detí o vzdelanie • Nedostatok športovo-rekreačnej infraštruktúry – detské ihriská, športoviská • Vysoká miera nízkokvalifikovanej pracovnej sily • Vysoká miera nezamestnanosti • Nízka miera pocitu bezpečnosti
Príležitosti	Ohrozenia
• Zrušenie nútej správy obce • Zvýšenie angažovanosti občanov na veciach verejných • Rozvoj sociálnych služieb pre obyvateľov, s dôrazom na seniorov • Výstavba nových športovísk a detských ihrísk • Zvýšenie motivácie detí a ich rodičov na štúdium • Zvyšovanie kvalifikačnej úrovne pracovnej sily • Zriadenie sociálneho podniku na podporu zamestnávania znevýhodnených skupín obyvateľov • Rozvoj rodinného a malého podnikania s dôrazom na využitie lokálnych zdrojov, napr. spracovanie dreva • Zavedenie poriadkových služieb v obci	• Nedostatočná ponuka pracovných príležitostí v obci • Vystáňovanie sa mladých ľudí, rodín a kvalifikovanej pracovnej sily z obce do centier zamestnanosti • Legislatívne zmeny – nové kompetencie pre obce v oblasti sociálnych služieb bez dodatočného finančného krytia • Postupné zhoršovanie zdravotného stavu obyvateľstva ako dôsledok nezdravého životného štýlu • Nutnosť dochádzky za prácou pre väčšinu obyvateľov • Vysoká inflácia a ceny energií znižujúca ekonomickú stabilitu domácností, podnikateľov aj samosprávy • Klesajúca ponuka pracovných príležitostí pre menej kvalifikovaných

pre zvýšenie pocitu bezpečnosti (MOPS, obecná polícia a pod.)	občanov najviac ohrozených chudobou • Nedostatočné podporné nástroje štátu na podporu zamestnávania a podnikania
--	--

4. STRATEGICKÁ ČASŤ

Na základe vyhodnotenia demografickej situácie v obci, identifikácie potrieb obyvateľov a SWOT analýzy si obec zadefinovala hlavný cieľ rozvoja v oblasti sociálnych služieb a komunitného rozvoja. Pre naplnenie tohto cieľa je potrebné postupne realizovať viacero aktivít (projektov), ktoré sú tematicky rozdelené do troch prioritných oblastí, na ktoré sa má rozvoj sústrediť. Pri výbere priorit obce sa vychádzalo primárne z potreby pomoci najviac ohrozených skupín obyvateľov obce, či už z pohľadu chudoby, odkázanosti na pomoc iných osôb, sociálnej izolácie ako aj potreby vytvárať priaznivé prostredie a služby pre občanov na zvyšovanie kvality života v obci a prevencie nežiadúcich spoločenských javov v obci.

Navrhované priority, opatrenia či aktivity nemajú za cieľ vyčerpávajúco pokryť všetky možné sociálne služby pre občanov. Predstavujú však prehľad možných opatrení a aktivít na zabezpečenie identifikovaných potrieb obyvateľov Švedlára v krátkodobom až strednodobom horizonte.

4.1. Cieľové skupiny

Z dôvodu limitovaných finančných a kapacitných možností obce je potrebné pre dosiahnutie zlepšenia súčasného stavu sociálnych služieb zamerať sa len na vybrané najohrozenejšie skupiny obyvateľstva, ktoré najviac potrebujú pomocnú ruku komunity, sú odkázané na pomoc iných osôb, či sú zdravotne, sociálne alebo ekonomicky znevýhodnené. Medzi identifikované najohrozenejšie skupiny v obci Švedlár patria rodiny s deťmi, nezamestnaní a ich rodiny, seniori a ťažko zdravotne hendikepovaní.

Špecifickou cieľovou skupinou sú rodiny s deťmi. Tie sú často ohrozené najmä nepriaznivou ekonomickou situáciou v rodine (najmä pri neúplných rodinách, či dlhodobej nezamestnanosti jedného či oboch rodičov), nestabilitou bývania, či nekompatibilitou pracovného a súkromného života. Zároveň je potrebné zvýšenú pozornosť venovať napĺňaniu socializačných potrieb detí, ich vzdelávaniu a zmysluplnému tráveniu voľného času ako preventívnych opatrení pred šírením spoločensky nevhodného správania, užívania návykových látok či vandalizmu.

Dlhodobo nezamestnaní obyvatelia trpia najmä ekonomickou depriváciou, ktorá sa môže sekundárne prejavíť aj v negatívnych sociálnych či zdravotných aspektoch obyvateľov. Medzi dlhodobo nezamestnaných patria najmä nízkovzdelaní ľudia a ľudia s nízkou kvalifikáciou, ktorí majú problém s uplatnením na dynamickom trhu práce. Títo občania často nemajú vybudované pracovné návyky a ich opätovné zaradenie do pracovného procesu vyžaduje zvýšené úsilie (či už daného jedinca, jeho rodiny, obce, či sociálnych pracovníkov). Obec môže zapojiť takýchto občanov do pomocných či technických prác, napr. pri správe verejných priestorov.

Seniori sú zatiaľ relatívne nízko početnou, no zároveň veľmi ohrozenou skupinou obyvateľstva. Z dôvodu vyššieho veku sú čoraz početnejšie zdravotné komplikácie a pohybové limitácie, ktoré sa odrážajú aj na narastajúcej sociálnej izolácii vo vlastnom dome/byte. Zároveň seniori patria medzi skupinu obyvateľstva výrazne ohrozenú chudobou a nárastom cien energií a tovarov každodennej potreby. Na základe pozorovaných demografických trendov sa predpokladá postupný nárast podielu seniorov na populácii obce.

Ťažko zdravotne hendikepovaní vykazujú podobné charakteristiky ohrozenia ako seniori a čiastočne sa tieto skupiny aj prelínajú (viacero seniorov je ťažko zdravotne hendikepovaných). Avšak do tejto kategórie patria obyvatelia všetkých vekových skupín s ťažkým zdravotným hendikepom.

4.2. Ciele a priority rozvoja sociálnych služieb

Mnoho vnútorných ako aj vonkajších faktorov môže ovplyvniť aktuálne trendy vo vývoji spoločnosti. Obec by sa mala sústrediť na vnútorné faktory, ktoré vie ovplyvniť a adaptovať sa na vonkajšie, ktoré nevie priamo ovplyvniť.

Cieľom obce Švedlár v oblasti sociálnych služieb a budovania komunitného života je pomáhať rodinám s deťmi, podporovať vzdelávanie a rozvoj záujmovej činnosti mládeže, napomáhať pri zvyšovaní zamestnanosti občanov a zabezpečiť pre najohrozenejšie skupiny obyvateľov potrebné a kvalitné sociálne služby.

Priorita 1: Podpora socializácie, vzdelávania, osvedy a občianskej pomoci

Primárne cieľové skupiny:

- rodiny s deťmi,
- nezamestnaní,
- seniori,
- ŤZP.

Opatrenie 1.1: Podpora rodín a zosúladovania osobného a pracovného života

Typ aktivít:

- rozšírenie materskej školy,
- obnova a výstavba detských ihrísk,
- obnova a výstavba športovísk,
- podpora mimoškolských aktivít a krúžkov pre deti a mládež (napr. zriadenie školského klubu/CVČ),
- zriadenie detských jaslí,
- podpora disciplinovanosti žiakov pri návšteve školy – zvýšenie záujmu o vzdelávanie a pravidelnosť dochádzky do školy (pomoc/koordinácia sociálnym pracovníkom, aktívna komunikácia so žiakmi a ich rodičmi).

Opatrenie 1.2: Osveta a rozvoj občianskej spoločnosti

Typ aktivít:

- vzdelávanie a osveta obyvateľstva (hygiena, zdravie, hospodárenie s financiami, vzťahová výchova),
- sociálne poradenstvo,
- rozvoj terénnych sociálnych pracovníkov,
- podpora aktívneho zapájania občanov do diania v obci a podpora zodpovednosti komunity za rozvoj lokality/obce,
- podpora občianskych združení a aktívnych komunít na podporu rozvoja obce.

Opatrenie 1.3: Podpora seniorov a znevýhodnených občanov

Typ aktivít:

- rozvoj stretávania sa seniorov, napr. formou zriadenia klubu dôchodcov či denného stacionára,
- výpomoc pri starostlivosti o dom/domácnosť (napr. cez obecný sociálny podnik, či zamestnancami v rámci aktivačných prác),
- sociálne poradenstvo a pomoc pri rôznych životných situáciách (vybavenie úradných záležitostí, vzdelávania v oblasti prevencie pred podvodníkmi a pod.).

Priorita 2: Služby pre občanov ohrozených chudobou

Cieľové skupiny:

- nezamestnaní,
- rodiny s deťmi,
- seniori,
- ŤZP.

Opatrenie 2.1: Podpora zamestnávania znevýhodnených skupín

Typ aktivít:

- zamestnávanie dlhodobo nezamestnaných a znevýhodnených občanov v rámci aktivačných prác, chránených dielní či iných podporných programoch v spolupráci s ÚPSVaR,
- zamestnanie na poriadkové (MOPS), či pomocné a technické práce pre obec, či občanov obce (dlhodobé či sezónne),
- vytvorenie obecného sociálneho podniku,
- podpora a poradenstvo od hľadania pracovných príležitostí až po začiatočnú fázu nástupu do práce (podpora pre dodržiavanie pracovnej disciplíny – každodenný nástup do práce a pod.).

Opatrenie 2.2: Podpora ekonomickej stability občanov

Typ aktivít:

- rozvoj sociálneho nájomného bývania,
- podpora občanov v hmotnej núdzi (napr. sociálna pôžička, jednorazová dávka v hmotnej núdzi).

Opatrenie 2.3: Podpora ekonomickej dostupnosti služieb

Typ aktivít:

- zvýhodnené obеды,
- zvýhodnené služby obce.

Priorita 3: Zvyšovanie bezpečnosti a kvality verejných priestorov

Opatrenie 3.1: Zvyšovanie bezpečnosti vo verejných priestranstvách

Typ aktivít:

- zavedenie miestnej občianskej a preventívnej služby (MOPS),
- zabezpečenie odchyty túlavých psov,
- zavedenie obecnej polície a spolupráca so štátnou políciou na preventívnych aktivitách,
- osвета obyvateľov v oblasti ochrany majetku a metód podvodníkov,
- podpora komunitnej zodpovednosti a kontroly verejných priestranstiev pre minimalizáciu vandalizmu, ohrozovania zdravia a kriminálnej činnosti,
- zabezpečiť kvalitné verejné osvetlenie v rizikových lokalitách s nízkou mierou bezpečnosti občanov.

Opatrenie 3.2: Zvyšovanie kvality verejných priestorov a rozvoj miest na stretávanie sa

Typ aktivít:

- zabezpečenie čistoty verejných priestranstiev,
- zvýšenie starostlivosti o verejné priestranstvá – údržba a rozvoj zelene, doplnenie mobiliáru, herných prvkov pre deti a pod.,
- budovanie chodníkov.

Priorita 4: Služby pre občanov s obmedzenou schopnosťou pohybu a odkázaných na pomoc iných osôb

Cieľové skupiny:

- seniori,
- ŤZP.

Opatrenie 4.1: Služby na zabezpečenie starostlivosti o občanov odkázaných na pomoc iných osôb

Typ aktivít:

- prevádzka terénnej opatrovateľskej služby v domácom prostredí občanov,
- zabezpečenie prevádzky denného stacionár,
- spolupráca so zariadením sociálnych služieb na poskytovaní pobytových sociálnych služieb pre občanov obce,
- zavedenie domácej ošetrovateľskej služby.

Opatrenie 4.2: Zvýšenie dostupnosti služieb pre občanov

Typ aktivít:

- zavedenie dovozu obedov, či nákupov pre zdravotne znevýhodnených občanov,
- zabezpečiť prepravnú službu (sociálny taxík) pre zdravotne znevýhodnených občanov,
- zvyšovanie bezbariérovosti v obci (obecný úrad, verejné priestranstvá a pod.).

5. REALIZAČNÁ ČASŤ

Komunitný plán sociálnych služieb obce Švedlár na roky 2023 – 2030 je strategický a usmerňujúci dokument pre všetky subjekty sociálnych služieb (verejné aj neverejné) pôsobiace na území obce Švedlár a je východiskom pre plánovanie rozvoja sociálnych služieb v obci a ich realizáciu. Koordinátorom implementácie napĺňania KPSS je obec Švedlár. Úlohou obce je priamo realizovať vybrané aktivity v zmysle KPSS, prípadne vytvárať podmienky či byť nápomocnou ako partner pri realizovaní aktivít inými subjektami.

Obec nemá a pravdepodobne ani v blízkej budúcnosti nebude mať dostatočné finančné ani personálne kapacity, aby dokázala vlastnými prostriedkami zabezpečiť poskytovanie všetkých sociálnych služieb v kompetencii obce. Niektoré služby môže byť pre obec efektívne zabezpečovať vlastnými kapacitami (či už z vlastných zdrojov, alebo viaczdrojovým financovaním s využitím nenávratných finančných prostriedkov), naopak pri niektorých môže byť efektívnejšie služby zabezpečiť dodávateľsky, alebo zabezpečiť občanom dopravu k poskytovateľovi služby v okolí, či vytvoriť podmienky pre poskytovanie služby v obci potenciálnemu poskytovateľovi sociálnych služieb. Efektívnosť jednotlivých modelov je potrebné zhodnotiť a porovnať pri plánovaní vybraných opatrení v danom čase a za daných okolností (napr. podmienky získania externých zdrojov, ponuka poskytovateľov sociálnych služieb v regióne a pod.).

5.1. Harmonogram realizácie komunitného plánu

KPSS definuje ciele, ako ja priority a opatrenia obce Švedlár na obdobie rokov 2023 až 2030. Realizácia jednotlivých rozvojových aktivít bude vychádzať z identifikovaných potrieb obyvateľov obce, možností obce či iných relevantných subjektov danom čase. V prípade potreby a aktuálnosti môže obec vypracovať podrobný harmonogram vo forme akčného plánu s definovaním konkrétnych úloh, termínov, financií a zodpovednosti za ich realizáciu.

5.2. Monitorovanie a vyhodnocovanie komunitného plánu

V súlade so zákonom o sociálnych službách má byť KPSS priebežne monitorovaný a každoročne vyhodnocovaný. Monitorovanie napĺňania komunitného plánu budú realizovať pracovníci obce. Vyhodnocovanie plnenia komunitného plánu sa bude realizovať prostredníctvom správy o plnení komunitného plánu. Správa bude obsahovať informáciu o zrealizovaných aktivitách na podporu rozvoja sociálnych služieb a komunitného života v obci za predchádzajúce monitorovacie obdobie (zväčša predchádzajúci kalendárny rok), o plánovaných aktivitách v danom či nasledujúcich rokoch. V prípade, že budú identifikované zmeny v potrebe a požiadavkách obyvateľov obce, významné zmeny cieľových skupín, či priorít rozvoja sociálnych služieb, budú tieto zmeny v správe uvedené aj s odporúčaním vypracovania aktualizácie KPSS. Správa o plnení komunitného plánu sa predkladá na prerokovanie obecnému zastupiteľstvu minimálne 1x ročne. Prvá správa sa predkladá v kalendárnom roku nasledujúcom po schválení KPSS obce Švedlár na r. 2023 – 2030 obecným zastupiteľstvom.

5.3. Spôsob aktualizácie komunitného plánu

Trendy vývoja počtu a štruktúry demografického zloženia obce ako aj potreby, požiadavky a počty cieľových skupín sa môžu v priebehu implementácie meniť v závislosti od mnohých vnútorných

a vonkajších faktorov. Preto je potrebné, aby bol komunitný plán živým dokumentom, ktorý je priebežne aktualizovaný a prispôbovaný novým skutočnostiam pre zabezpečenie rozvoja kvalitných a adresných sociálnych služieb v obci. Potreba aktualizácie môže byť zadefinovaná v správe o plnení komunitného plánu, môže vychádzať z identifikácie významnej zmeny, či vychádzať zo zmenených Národných priorít rozvoja sociálnych služieb, na ktoré musí KPSS reflektovať aktualizáciou. Aktualizácia komunitného plánu podlieha schváleniu obecným zastupiteľstvom.

6. ZÁVER

Sociálne služby predstavujú pomoc ľuďom v situácii, keď si ju nevedia zabezpečiť sami. Obec utvára podmienky na podporu komunitného rozvoja v oblasti poskytovania sociálnych služieb za účelom predchádzania vzniku alebo predchádzania zhoršenia nepriaznivých sociálnych situácií a riešenia miestnych sociálnych problémov.

Komunitné plánovanie sociálnych služieb predstavuje proces, ktorý mapuje špecifické miestne potreby a vo vzťahu k aktuálnym zdrojom a kapacitám samosprávy. Práve komunitné plánovanie by malo dať odpoveď na otázky o potrebách služieb v komunite, ako majú byť lokalizované, aké ľudské a finančné zdroje má obec k dispozícii na pokrytie týchto potrieb.

ZDROJE

BLEHA, B., ŠPROCHA, B., VAŇO, B., 2013. Prognóza populačného vývoja Slovenskej republiky do roku 2060. Bratislava: INFOSTAT - INŠTITÚT INFORMATIKY A ŠTATISTIKY. Výskumné demografické centrum. ISBN 978-80-89398-23-2.

FILIPOVÁ, M., WOLEKOVÁ H., PETIJOVÁ, M., 2018. Komunitný plán sociálnych služieb. Metodická príručka, SOCIA. ISBN 978-80-89851-08-9.

Košický samosprávny kraj. 2022. Poskytovatelia sociálnych služieb. [online]. Dostupné na internete: <https://info.vucke.sk/Info/rpsslist>.

MALINOVSKÝ, V., 2012. Územný plán obce Švedlár. Obec Švedlár. Dostupné na internete: <https://www.enviroportal.sk/sk/eia/detail/uzemny-plan-obce-svedlar>.

Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030. [online]. Dostupné na internete: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/nprss-fin.pdf>.

Obec Švedlár, 2019. Komunitný plán sociálnych služieb obce Švedlár 2019 – 2023. Dostupné na internete: <https://www.svedlar.sk/samosprava/uradna-tabula/komunitny-plan-obce-svedlar-102.html?ftresult=komunitn%C3%BD+pl%C3%A1n>.

PRACHÁROVÁ, V., SLOBODA, M., KOLLÁRIK, M., ŠTUKOVSKÝ, P., 2020. Manuál komunitného plánovania sociálnych služieb. Ako postupovať – krok po kroku. Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť, ISBN 978-80-973347-4-1.

STANO, P., 2023. Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Švedlár na roky 2023-2030.

Štatistický úrad SR. Datacube: 1.1 Obyvateľstvo. Dostupné na internete: https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7101mr/v_om7101mr_00_00_00_sk.

Štatistický úrad SR. Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021. Dostupné na internete: <https://www.scitanie.sk/>.

Výskumné Demografické Centrum - VDC Infostat. 2022. Rozšírené tabuľky základných údajov SR. [online]. Dostupné na: http://www.infostat.sk/vdc/sk/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=13&Itemid=58

Úrad práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. 2022. Dáta poskytnuté o štruktúre nezamestnaných a počte zdravotne ťažko postihnutých.

Webový portál obce Švedlár, 2023. Dostupné na internete: <https://www.svedlar.sk/>.

Základná škola Švedlár. Správa o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach za školský rok 2021/2022. Dostupná na internete: <https://zssvedlar.edupage.org/a/hodnotiaci-sprava>.

Zákon NR SR č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách v znení neskorších právnych Predpisov. [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/448/20220607>.

Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online].
Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/5/20220401>.

Zákon č. 417/2013 Z. z. o hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online].
Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2013/417/20220607>.